

УДК 352

Стащук О.В.*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів і кредиту**Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки***Василюк А.С.***студентка**Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки***Гришок О.В.***студентка**Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*

ХАРАКТЕРИСТИКА ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ТА НАПРЯМІВ ВИТРАЧАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

DESCRIPTION OF SOURCES OF FORMING AND DIRECTIONS OF EXPENSE OF FINANCIAL RESOURCES OF ENTERPRISE

АНОТАЦІЯ

У статті визначено актуальність теми дослідження, а також місце та роль фінансових ресурсів у фінансовій діяльності підприємства. Виокремлено основні підходи до трактування поняття «фінансові ресурси підприємства» та зазначено їх основні переваги та недоліки. На основі критичного аналізу наявних підходів сформульовано власне розуміння сутності фінансових ресурсів підприємства. У загальному розумінні фінансові ресурси підприємства – це грошові кошти, що знаходяться в розпорядженні підприємства і використовуються для покриття витрат і утворення різних фондів і резервів. Зазначено, що фінансовим ресурсам, як і всім іншим видам ресурсів підприємств, притаманні такі властивості: мають стадію утворення; відображають відношення до власності; мають джерела формування і цілі використання; від джерел формування та напрямів використання залежить структура фінансових ресурсів. Доведено, що фінансові ресурси підприємства залежать від первинного розподілу вартості валового внутрішнього продукту, здатні виконувати функцію платіжного засобу та визначають рівень ліквідності активів, що є визначальною ознакою для віднесення їх до складу фінансових ресурсів. Систематизовано ознаки класифікації фінансових ресурсів підприємств та виокремлено такі: стадія утворення, право власності, термін використання, мета використання, характер вкладення. Відображено класифікацію фінансових ресурсів В.М. Опаріна, яка є найбільш типовою та придатною до використання усіма суб'єктами підприємництва. Зазначена класифікація поділяє фінансові ресурси за кругообігом, характером використання, правом власності. Поряд з основними класифікаційними ознаками фінансових ресурсів підприємств В.М. Опарін також виділяє конкретні їх види, що перебувають у розпорядженні підприємств: прибуток, амортизаційні відрахування, оборотні кошти, бюджетні асигнування, надходження із цільових фондів, кредити. Виокремлено особливості формування і розподілу фінансових ресурсів на підприємстві. Визначено основні джерела формування фінансових ресурсів підприємницьких структур.

Ключові слова: фінанси, фінансові ресурси, власні фінансові ресурси, залучені ресурси, фінансові витрати.

АННОТАЦИЯ

В статье определены актуальность темы исследования, а также место и роль финансовых ресурсов в финансовой деятельности предприятия. Выделены основные подходы к трактованию понятия «финансовые ресурсы предприятия» и отмечены их основные преимущества и недостатки. На основе критического анализа существующих подходов сформулировано собственное понимание сущности финансовых ресурсов предприятия. В общем понимании финансовые ресурсы предприятия – это денежные средства, которые находятся в распоряжении предприятия и используются для покрытия расходов

и образования разных фондов и резервов. Отмечено, что финансовым ресурсам, как и всем видам ресурсов предприятий, присущи такие свойства: имеют стадию образования; отображают отношение к собственности; имеют источники формирования и цели использования, от источников формирования и направлений использования зависит структура финансовых ресурсов. Доказано, что финансовые ресурсы предприятия зависят от первичного распределения стоимости валового внутреннего продукта, способны выполнять функцию платежного средства и определяют уровень ликвидности активов, которые являются определяющим признаком для отнесения их в состав финансовых ресурсов. Систематизированы признаки классификации финансовых ресурсов предприятий: стадия образования, право собственности, срок использования, цель использования, характер вложения. Отобрана классификация финансовых ресурсов В.М. Опарина как наиболее типичная и пригодная к использованию всеми субъектами предпринимательства. Эта классификация разделяет финансовые ресурсы по таким признакам: по кругообороту, характеру использования, праву собственности. Вместе с основными классификационными признаками финансовых ресурсов предприятий В.М. Опарин также выделяет конкретные их виды, которые находятся в распоряжении предприятий: прибыль, амортизационные отчисления, оборотные средства, бюджетные ассигнования, поступления из целевых фондов, кредиты. Выделены особенности формирования и распределения финансовых ресурсов на предприятии. Определены основные источники формирования финансовых ресурсов предпринимательских структур.

Ключевые слова: финансы, финансовые ресурсы, собственные финансовые ресурсы, привлеченные ресурсы, финансовые расходы.

ANNOTATION

In the article the authors determined the relevance of the research topic, as well as the place and role of financial resources in the financial activity of the enterprise. The main approaches to the interpretation of the concept "financial resources of the enterprise" are outlined and their main advantages and disadvantages are indicated. On the basis of a critical analysis of existing approaches, an actual understanding of the essence of financial resources of the enterprise is formulated. In the general sense, financial resources of the enterprise are the funds available at the disposal of the enterprise and used to cover costs and the formation of various funds and reserves. It is noted that financial resources, like all other types of enterprise resources, have the following characteristics: financial resources have a stage of education; financial resources reflect the relation to property; financial resources have sources of formation and purpose of use; the structure of financial resources depends on the sources of

formation and directions of use. It is proved that the financial resources of an enterprise depend on the primary distribution of the value of the gross domestic product, which can fulfill the function of a payment instrument and determine the level of liquidity of assets, which is a determining factor for their classification as financial resources. The authors also systematized the features of the classification of financial resources of enterprises and distinguish the following features: the stage of formation, ownership, the term of use, purpose of use, the nature of the investment. At the same time, the classification of the financial resources by the scientist Oparin V.M. is reflected as such, which are the most typical and suitable for use by all business entities. This classification divides the financial resources by the following features: for the cycle, by the nature of use, by ownership. Along with the main classification criteria of financial resources of enterprises, V.M. Oparin also identifies specific types of businesses at their disposal: profits, depreciation, working capital, budget allocations, income from trust funds, loans. The authors also singled out the peculiarities of the formation and distribution of financial resources at the enterprise. The main sources of formation of financial resources of business structures are determined.

Keywords: finances, financial resources, own financial resources, attracted resources, financial expenses.

Постановка проблеми. Для економічної структури українського суспільства характерна підвищена самостійність підприємств, їх економічна та юридична відповідальність. У сучасних умовах господарювання зростає значення фінансової стійкості, що призводить до значного збільшення ролі управління фінансовими ресурсами підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі вивченню поняття фінансових ресурсів та джерел використання приділяється велика увага. Результати цих досліджень відображено в багатьох наукових розробках, серед яких – наукові праці Н. Хрущ, В. Приступи, В. Опаріна, В. Шелудько, М. Артуса, І. Зяцьковського та ін. Кожен з авторів пропонував своє визначення терміну та джерелам формування фінансових ресурсів. Незважаючи на це, досі немає єдиної думки щодо сутності фінансових ресурсів, їх змісту та ролі у відтворювальному процесі. Багато визначень, що подаються у словниках та науковій літературі,

не розкривають повної сутності фінансових ресурсів.

Мета статті полягає у систематизації підходів до визначення поняття фінансових ресурсів підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожне підприємство незалежно від сфери функціонування здійснює господарську діяльність через формування, розподіл і використання фінансових ресурсів. В економічній науці існує безліч визначень фінансових ресурсів підприємства.

Загалом фінансові ресурси підприємства – це грошові кошти, що знаходяться в розпорядженні підприємства і використовуються для покриття витрат і утворення різних фондів і резервів. Фінансовими ресурсами підприємства називають також грошові кошти, що перебувають у розпорядженні підприємства на постійній або тимчасовій основі. Багато вчених та науковців виділяли різні поняття фінансових ресурсів, наведемо приклад деяких із них у табл. 1.

На нашу думку, найбільш удале поняття фінансових ресурсів підприємства запропонувати А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк та В.Г. Белоліпецький. Вони вказали, що за допомогою фінансових ресурсів можна розвивати та розширювати виробництво та максимізувати прибутки. В.О.Д. Василика, К.В. Павлюка та М.Я. Коробова схоже розуміння поняття фінансових ресурсів. Ці автори зазначили, що фінансові ресурси утворюються в процесі розподілу і перерозподілу національного багатства і використовуються для задоволення суспільних потреб, що можна вважати повторенням. Щодо В.К. Сенчагова, то, на нашу думку, він дав неточне та неповне визначення даного поняття, тому що не вказав основне призначення фінансових ресурсів.

Існує думка, що фінансові ресурси підприємств – це не грошові кошти підприємств, а джерела підприємств, спрямовані на фор-

Таблиця 1

Підходи до розуміння поняття фінансових ресурсів підприємства

Автори	Поняття (підхід)
А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк [8]	Сукупність централізованих і децентралізованих коштів у розпорядженні суб'єктів господарювання, які є джерелом виробничого і соціального розвитку
В.К. Сенчагов [10]	Фінансові ресурси народного господарства являють собою сукупність грошових нагромаджень, амортизаційних відрахувань та інших грошових засобів, які формуються в процесі створення, розподілу і перерозподілу сукупного суспільного продукту
О.Д. Василик, К.В. Павлюк [2]	Грошові нагромадження і доходи, що створюються в процесі розподілу й перерозподілу валового внутрішнього продукту й зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення неперервності розширеного відтворення та задоволення інших суспільних потреб
М.Я. Коробов [3]	Власні та позичкові грошові фонди цільового призначення, які формуються у процесі розподілу і перерозподілу національного багатства, внутрішнього валового продукту й національного доходу та використовуються у статутних цілях підприємства
В.Г. Белоліпецький [9]	Частини грошових коштів, отриманих від доходів і зовнішніх надходжень, що призначені для здійснення фінансових зобов'язань та витрат для забезпечення розширеного виробництва

Джерело: складено на основі [2; 3; 8–10]

мування активів. На нашу думку, це найбільш удале визначення фінансових ресурсів, оскільки їх структура пов'язується з призначенням, створюється основа для управління й ефективного використання фінансових ресурсів з єдиних позицій.

Із наведених вище визначень можна зробити висновок, що більшість авторів розуміє під фінансовими ресурсами грошові накопичення, доходи і надходження або ж фонди грошових ресурсів.

Отже, під фінансовими ресурсами підприємств будемо розуміти сукупність коштів із внутрішніх фондів підприємств та від зовнішніх надходжень, що можуть бути використані на формування основного та оборотного капіталу, необхідного для провадження підприємницької діяльності, забезпечення розширеного відтворення та максимізації добробуту власників підприємства.

Фінансовим ресурсам підприємства, що виражають грошові відносини, властиві певні ознаки. Вони залежать від первинного розподілу вартості валового внутрішнього продукту, здатні виконувати функцію платіжного засобу та визначають рівень ліквідності активів, що є визначальною ознакою для віднесення їх до складу фінансових ресурсів.

Фінансовим ресурсам, як і всім іншим видам ресурсів підприємств, притаманні такі властивості:

- фінансові ресурси мають стадію утворення;
- фінансові ресурси відображають відношення до власності;
- фінансові ресурси мають джерела формування і цілі використання;
- від джерел формування та напрямів використання залежить структура фінансових ресурсів [4].

Низка вчених виділяє свої ознаки, за якими можна класифікувати фінансові ресурси підприємства (табл. 2).

На основі досліджених підходів до класифікації фінансових ресурсів ми запропонували їх узагальнену класифікацію (табл. 2). Так, серед основних ознак можна виділити такі: за стадією утворення, за правом власності, за терміном використання, за метою використання, за характером використання.

Кожна із цих ознак виділяє окремі види фінансових ресурсів підприємства.

Отже, ця класифікація дає змогу краще зрозуміти джерела формування фінансових ресурсів підприємства, виявити додаткові резерви і напрями використання фінансових ресурсів у перспективі їх подальшого утворення.

Ми вважаємо, що одну з повних класифікацій надав В.М. Опарін (табл. 3). З цієї таблиці ми бачимо, що вчений класифікував фінансові ресурси ширше, що дає змогу краще зрозуміти суть фінансових ресурсів.

В.М. Опарін пропонує класифікувати фінансові ресурси за такими основними ознаками: за кругообігом, за характером використання, за правом власності. За кругообігом він розрізняє початкові фінансові ресурси, тобто ті, з якими підприємство починає свою діяльність і які концентруються у статутному фонді, і прирощені, тобто отримані підприємством у результаті його діяльності у формі прибутку. За характером використання виділяє матеріалізовані фінансові ресурси, що вкладені в основні засоби, які постійно забезпечують виробничий процес, і ті, що перебувають в обігу – оборотні кошти. За правом власності фінансові ресурси він поділяє на власні кошти підприємницької структури (залежно від форми власності це може бути приватний, пайовий чи акціонерний капітал),

Таблиця 2

Класифікація фінансових ресурсів

Класифікаційна ознака	Види	Характеристика
За стадією утворення	1) Початкова 2) Прирощена	1) Утворені на початковій стадії діяльності підприємства і сконцентровані у статутному капіталі 2) Отримані підприємством у результаті його діяльності у формі чистого прибутку
За правом власності	1) Власні 2) Залучені 3) Надані безкоштовно	1) Залежно від форм власності (приватній, пайовий чи акціонерний капітал) 2) Залучені або позичені у формі позик 3) Одержані безоплатно від держави або юридичних осіб
За терміном використання	1) Вкладені 2) Використані	1) Застосовуються протягом тривалого терміну використання і постійно беруть участь у процесі відтворення, вони можуть обновлятися, змінюватися та поповнюватися 2) Поточні витрати, виражені у грошовій формі, їх розмір включений у ціну товару і повністю відшкодовується у процесі одного відтворювального циклу
За метою використання	1) Цільові 2) Універсальні	1) Використовуються за цільовим призначенням 2) Використовуються на різноманітні цілі
За характером вкладення	1) У матеріальні активи 2) У нематеріальні активи	1) Ресурси, що мають матеріальну основу, можна визначити очікувану величину доходів від їх використання 2) Ресурси, які є складовою частиною потенціалу підприємства й які здатні забезпечувати економічну користь протягом відносно тривалого періоду

Джерело: складено на основі [6; 7]

Таблиця 3

Класифікація фінансових ресурсів підприємства за В.М. Опарінім

Класифікаційна ознака	Види
За кругообігом	Початкові фінансові ресурси Прирощені фінансові ресурси
За характером використання	Матеріалізовані фінансові ресурси Ресурси які перебувають в обігу
За правом власності	Власні кошти підприємницької структури Надані кошти Позичені

Джерело: складено на основі [11]

надані безоплатно державою з бюджету чи фондів цільового призначення та позичені, до яких належать відносяться отримані кредити.

Поряд з основними класифікаційними ознаками фінансових ресурсів підприємств В.М. Опарін також виділяє конкретні їх види, що перебувають у розпорядженні підприємств: прибуток, амортизаційні відрахування, оборотні кошти, бюджетні асигнування, надходження із цільових фондів, кредити [11].

На нашу думку, виділивши такі класифікаційні ознаки, можна широко охарактеризувати види фінансових ресурсів та детальніше ознайомитися з виділеними ознаками, які зможуть, своєю чергою, пояснити певні напрями їх використання.

Висновки. Таким чином, на підставі вищезазначеного виділимо основні джерела формування та витрат фінансових ресурсів. Основними джерелами формування фінансових ресурсів є власні та залучені ресурси. Власні – це ті джерела, які утворюються в підприємстві, а залучені – це ті, які підприємство залучає із зовнішніх джерел. Оскільки підприємство розвивається, воно залучає кошти, а тому йому потрібно покривати певні витрати. Основними з таких витрат можуть бути відсотки, витрати на виробництво та інвестиційну діяльність.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Седеков А.А. Ресурсный потенциал предприятия / А.А. Седеков, Л.В. Фролова, Л.В. Шаруга. – Киев ; Донецк : ДонДУЗТ, 1998.
2. Василик О.Д. Теорія фінансів / О.Д. Василик. – Київ : НЮС, 2000. – 416 с.
3. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств / М.Я. Коробов. – Київ : Знання, 2000.
4. Моцюк М. Джерела формування та напрями використання фінансових ресурсів підприємства / М. Моцюк // Науковий блог. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naub.ua.edu.ua/2014/dzherela-formuvannya-ta-napryamy-vykorystannya-finansovyh-resursiv-pidpryemstva/>.
5. Мокий М.С. Економіка підприємства / М.С. Мокий, Л.Г. Скамай, М.І. Трубочкина. – К., 2000. – 264 с.
6. Економіка підприємства : [навч. посіб.] / За ред. С.Ф. Прокропівного. – Київ : КНЕУ, 2001. – 457 с.
7. Кулішов В.В. Економіка підприємства: теорія і практика / В.В. Кулішов. – Київ : Ніка-Центр, 2002. – 206 с.
8. Партин Г. Фінанси підприємств / Г. Партин, А. Загородній. – Львів : ЛБІ НБУ, 2008. – 265 с.
9. Белоліпецький В.Г. Фінанси фірми : [курс лекцій] / В.Г. Белоліпецький. – К., 1998. – 298 с.
10. Финансовое управление фирмой / Под ред. В.И. Терехина. – М. : Экономика, 1998. – С. 8.
11. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія) / В.М. Опарін. – Київ : КНЕУ, 2001. – 240 с.